

pen en steunpunten ingericht zijn. Vermoedelijk is veel van dit werk pas na mei '40 ter hand genomen – vast staat dat de periode mei '40–december '41 er ook voor de MLD een was waarin met inspanning van alle krachten werd aangepakt. Alleen al de problemen die voortvloeiden uit het in gebruik nemen van de nieuwe *Catalina's* waren niet gering: de bemanningen moesten er mee leren vliegen en de leiding van de MLD moest zorgdragen voor de opleiding van de nodige technici die de nieuwe toestellen zouden kunnen onderhouden en repareren.

Staatsmobilisatie

Zo werd dus vooral van mei '40 af Indië's defensie in tal van opzichten verbeterd. Dat stelde hoge eisen aan de samenleving – een verhoogde defensie-inspanning betekent steeds dat grote hoeveelheden goederen voor militaire doeleinden gereserveerd worden en dat grote aantallen burgers uit de civiele sector naar de militaire worden overgebracht. Dat stelt reeksen problemen aan de overheid: zij moet belangen tegen elkaar afwegen, knopen doorhakken, coördinerend optreden.

Om het Indische gouvernement daartoe in staat te stellen, was in april '36, d.w.z. nog onder het bewind van gouverneur-generaal de Jonge, een speciaal lichaam in het leven geroepen (een lichaam dat Nederland nimmer heeft gekend), de Staatsmobilisatieraad. Die Raad bestond uit de directeuren resp. hoofden van bijna alle departementen¹ (wij herinneren er aan dat de legercommandant tevens hoofd was van het departement van oorlog en de commandant-Zeemacht tevens hoofd van het departement van marine), aangevuld met de procureur-generaal. Voorzitter van die Raad werd aanvankelijk de legercommandant, generaal Boerstra, en in diens standplaats Bandoeng kreeg de Raad ook een eigen secretariaat. In maart '37 kwam de Raad voor het eerst bijeen – hij splitste zich toen in een aantal commissies, overeenkomend met de sectoren van het economisch leven welke in oorlogstijd van speciale betekenis zouden zijn. Die opzet was in zoverre niet geheel bevredigend dat meer en meer bleek dat de legercommandant teveel door de zaken van het Knil in beslag genomen werd om voor de Staatsmobilisatieraad voldoende tijd vrij te maken. Toen dan ook Boerstra in juli '39 door Berenschot werd opgevolgd, werd besloten, een Regeringscommissaris voor de Staatsmobili-

¹ De directeur van Onderwijs en Eredienst had geen zitting in de Raad.